

Білий Д.І.

аспірант кафедри міжнародної економіки

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна

e-mail: denbelyy@ukr.net

+38 096 843 57 61

ORCID ID: 0000-0002-4187-1246

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРШОГО РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Bilyy Denys

PhD student in International Economics

Department of International Economics

KNEU named after Vadym Hetman

Peremohy avenue, 54/1, Kyiv, Ukraine

e-mail: denbelyy@ukr.net

+38 096 843 57 61

ORCID ID: 0000-0002-4187-1246

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FIRST LEVEL OF NATIONAL PENSION SYSTEMS OF UKRAINE AND POLAND

Анотація. У роботі описано та оцінено ефективність функціонування першого рівня пенсійного забезпечення в Україні та Польщі. Польща обрана для компаративного аналізу з огляду на ментальну близькість з Україною, схожу структуру пенсійної системи, подібну тривалість функціонування пенсійної системи. Автор розкрив загальну структуру пенсійних систем України та Польщі з виокремленням факторів, що характеризують ефективність їх функціонування. Проведено аналіз історичних даних щодо демографічної структури населення, співставлення пенсійних виплат з ВВП у динаміці, виокремлення коефіцієнту заміщення як основного показника ефективності першого рівня пенсійного забезпечення. У результаті обробки історичних даних приймається рішення щодо екстраполяції наявних тенденцій на майбутні періоди. Отримана інформація слугує орієнтиром і сценарієм для державного апарату, який повинен здійснити рішучі кроки до посилення ролі накопичувального пенсійного забезпечення у найближчі роки. Саме накопичувальна пенсія створить мультиплікативний ефект, збільшуючи соціальні трансферти осіб пенсійного віку та насичуючи економіку довгостроковим ресурсом фондування.

Ключові слова. Пенсійна система, коефіцієнт заміщення, солідарна пенсія, накопичувальна пенсійна система.

Abstract. The article describes and evaluates the effectiveness of the first level of the pension system in Ukraine and Poland. Poland was chosen for a comparative analysis according to the mental similarity to Ukraine, the typical structure of the pension system, similar duration of the functioning of the pension system. The author reveals the general structure of the Ukrainian and Poland pension systems with the identification of factors that characterize the efficiency of their operation. The article analyses historical data on the demographic structure of the population also compares pension benefits with GDP in the dynamics and separates a replacement rate as the main indicator of the effectiveness

of the first level of a pension system. As a result of processing historical data, a decision is made to extrapolate existing trends to future periods. The information obtained serves as a guide and scenario for the state apparatus, which ought to take decisive steps to strengthen the role of funded pensions in the coming years. It is the accumulative pension that will create a multiplier effect, increasing social transfers of people in retirement age and saturating the economy with long-term funding resources.

Keywords. Pension system, replacement rate, accumulative pension, funded pension system.

JEL code: H55.

Постановка проблеми. Кожна країна в світі опирається на економічно активне населення, котре створює додану вартість та, за умов наявності сприятливих умов, веде до покращення макроекономічних показників. Частина ж населення, що залишається поза створенням доданої вартості, потребує фінансової підтримки в рамках соціальної політики держави. Пенсійна система — основа соціального захисту населення, яке, внаслідок досягнення пенсійного віку чи втрати працездатності, потребує соціальних трансферт задля задоволення своїх базових потреб. У більшості країн базис пенсійної системи становить перший рівень («солідарна система»). Специфіка «солідарної системи» полягає в перерозподілі грошових потоків від працюючого населення до осіб, що мають право на пенсійні виплати. В Україні даний механізм реалізується через Пенсійний фонд України.

Першочерговою проблемою, що зводить нанівець ефективність першого рівня пенсійної системи, виступає демографічна криза, характерна для європейських країн, зокрема й України. Постійне збільшення відношення пенсійного населення до занятого призводить до зменшення пенсійних відрахувань, за умов сталого розміру єдиного соціального внеску.

Надалі, від питання демографії проблематика переходить до «хронічного дефіциту» бюджету Пенсійного фонду, який покривається за рахунок коштів державного бюджету та створює додаткове навантаження на платників податків. Таке положення справ не дозволяє ефективно використовувати кошти занятого населення задовольняти потреби осіб пенсійного віку.

Дефіцит бюджету пенсійного фонду, в свою чергу, стимулює державу підвищувати податковий тиск, що виливається в проблему тонізації економіки з ще більшим зменшенням доходів Пенсійного фонду.

Недоотримання доходів Пенсійним фондом не дозволяє провадити політику індексації пенсійних виплат, що призводить до втрати купівельної спроможності соціальних трансферт. Результатом відсутності політики збереження вартості пенсійних виплат у часі є недоотримання пенсіонерами мінімальних благ задля задоволення своїх базових потреб.

Зубожіння осіб пенсійного віку створює структурні дисбаланси в економіці, адже пенсіонери всі свої пенсійні доходи витрачають на купівлю предметів першої необхідності вітчизняного виробництва, що є драйвером створення доданої вартості через функцію споживання.

На сьогоднішній день все гострішими постають питання спроможності «солідарної пенсії» в Україні виконувати свої функції. Даному питанню присвячені

праці Александрової Г.М. [1], Вишневецької О. А. [2], Дарієнко А.О. [3], Дахнової О. Є. [4], Жмурко І. В. [5], Заславської О.І. [6], Минюк О. Ю. [8], Машевської А. А. [7], Серікової О. М. [17], Слюсарчук О.П. [18; 19] тощо.

Метою роботи є порівняння досвіду Польщі та України у питаннях ефективності функціонування першого рівня пенсійного забезпечення та побудові прогнозу моделі майбутніх змін. Предметом дослідження виступає динаміка змін факторів, що впливають на ефективність першого рівня національних пенсійних систем України та Польщі. Об'єктом дослідження визначено національні пенсійні системи Польщі та України.

Методологія дослідження. Для формування інформаційної бази дослідження використовувались статистичні дані з таких інформаційних ресурсів: статистичного ресурсу Statistics Poland [13], статистичного ресурсу Swaid [14], матеріали Міністерства соціальної політики України [16], офіційний сайт Пенсійного фонду України [12], офіційний сайт Фонду соціального страхування Польщі [15], офіційний сайт Організації економічного співробітництва [11], праці українських науковців тощо.

Виклад основного матеріалу. Польща — найактуальніший патерн повноцінної системи пенсійного забезпечення європейської країни, що межує з Україною та має ідентичну до української структуру механізму пенсійного забезпечення. Досвід Польщі є найпоказовішим серед країн ЄС, також з точки зору розміру внеску до першого рівня пенсійної системи. У Польщі даний внесок становить 19,52 %, що є близьким значенням до 22 % в Україні.

У 1999 році Польща реформувала пенсійну систему, запровадивши трирівневу структуру:

- перший рівень (обов'язковий) — система «PAYG» («pay-as-you-go»), у межах якої було створено Державний фонд соціального забезпечення (FUS), який керується Інститутом соціального страхування (ZUS). Надходження ZUS отримує переважно з внесків на соціальне страхування, коштів державного бюджету та коштів від новоствореного Демографічного резервного фонду [9];
- другий рівень (обов'язковий) — діє на основі відкритих пенсійних фондів (OFE), якими управляють приватні компанії [9];
- третій рівень (добровільний) включає професійні пенсійні схеми (PPE) та два види індивідуальних пенсійних рахунків (IKE, IKZE) [9].

Можна зробити висновок, що пенсійна система Польщі має трирівневу структуру, в основі якої лежить «солідарна пенсія», яка доповнюється накопичувальними пенсійними механізмами. Слід зазначити, що коефіцієнт заміщення (відношення середньої пенсійної виплати до середньої заробітної плати) на рівні 30 %, стимулює розвиток саме добровільного пенсійного забезпечення в Польщі. За даними ОЕСР, станом на 2017 рік 66,2 % населення були учасниками третього (добровільного) рівня пенсійної системи [11].

Україна, в рамках імплементації законодавства ЄС, також впровадила структуру пенсійної системи, подібну до Польської моделі. Відповідно до статті 2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів:

- перший рівень — солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду;

- другий рівень — накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних;

- третій рівень — система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об’єднань у формуванні пенсійних накопичень [8].

В Україні з 1 січня 2019 року, на відміну від Польщі, внески до першого рівня пенсійної системи сплачує виключно роботодавець за своїх працівників. Даний внесок становить максимум 22 % від заробітної плати працівника (якщо дохід вищий за 25 мінімальних заробітних плат, частка внеску зменшується) [7].

Загальний висновок за структурними особливостями пенсійних систем України та Польщі зводиться до схожості інфраструктурної побудови обох моделей з різним рівнем розвиненості. У Польщі, на відміну від України, повноцінно працюють усі три рівні пенсійного накопичення. В Україні фактично функціонують лише перший і третій рівні.

З метою деталізації дослідження пенсійних систем України та Польщі, слід поглибитись в аналіз результатів функціонування даних систем, вивчаючи перший рівень пенсійного забезпечення з подальшим екстраполюванням дискретних трендів на майбутні періоди.

Ефективність першого рівня пенсійної системи досліджувати потрібно, перш за все, з огляду на можливість такої системи забезпечувати гідний рівень життя осіб. Загалом, ефективність даної системи можна виміряти за такими критеріями: частка видатків Пенсійного фонду у ВВП, відношення осіб пенсійного віку до зайнятого населення, значення коефіцієнту заміщення [16].

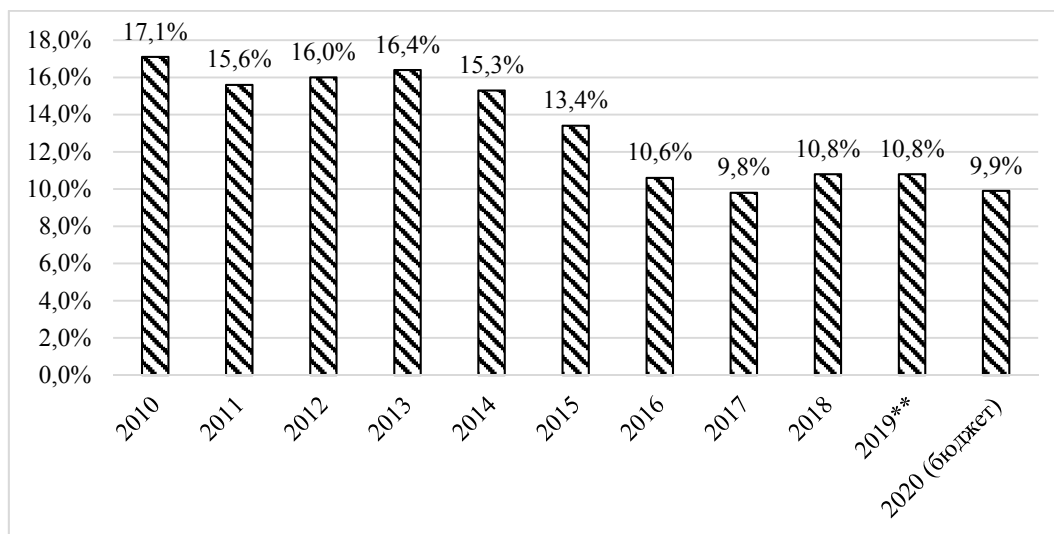

Рис. 1. Питома вага видатків Пенсійного фонду України у ВВП протягом 2010-2020 років, млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [12].

На рис. 1 відображено динаміку зміни питомої ваги видатків Пенсійного фонду у ВВП України. З огляду на дані, впливає існування тенденції до зменшення частки пенсійних видатків у ВВП, що частково пояснюється щорічним зменшенням кількості осіб пенсійного віку в країні. Хоча, відомо, що ВВП України зменшився у кризовому для країни 2014 році (-27 %), але це не позначилось на відношенні пенсійних виплат до ВВП. Це можна пояснити відсутністю виваженої політики індексації пенсійних виплат у країні. Таким чином, ми розкриваємо перший недолік базового рівня пенсійного забезпечення в Україні — пенсійні виплати втрачають свою вартість у часі [16].

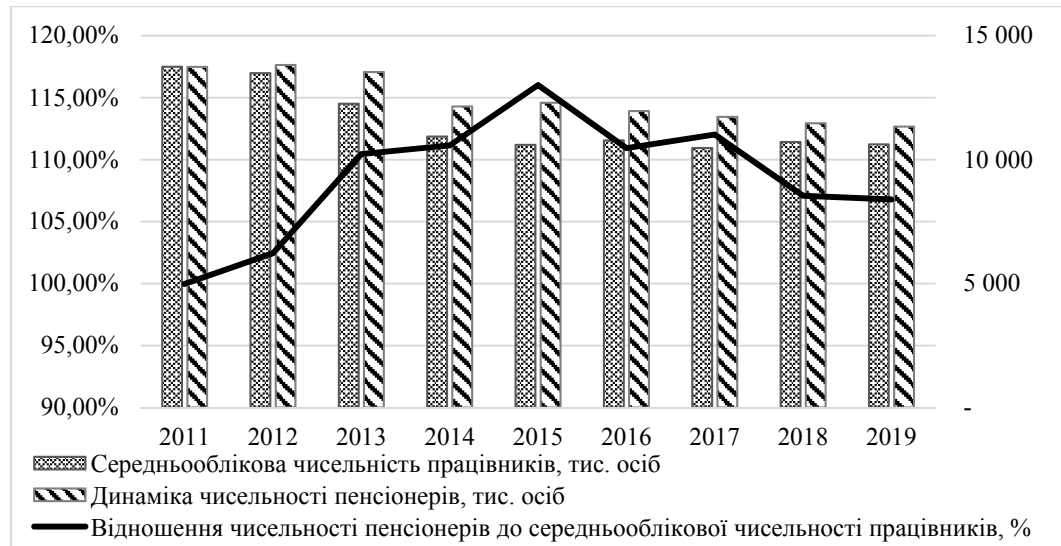

Рис. 2. Співставлення чисельності пенсіонерів до середньооблікової чисельності працівників в Україні протягом 2011-2019 рр.

Джерело: складено автором на основі [12].

З рис. 2 впливає підтвердження тези щодо зменшення осіб пенсійного віку в період з 2011 по 2019 роки. Паралельно спостерігаємо й зменшення чисельності працюючого населення. Окрім того, вплив кризи 2014 року, адже виокремлюється стрімке зростання відношення осіб пенсійного віку до зайнятого населення внаслідок збільшення безробіття в країні. Відповідно до даних Держстату, безробіття в Україні в 2013 році складало 7,7 %, а вже 2014 року — 9,7 % на кінець періоду. Тобто, можемо зробити проміжний висновок щодо сталої переважання пенсіонерів над зайнятим населенням [9].

На офіційному сайті Пенсійного фонду можна переглянути інформацію про структуру пенсійних виплат з огляду на суму [12]. Так, бачимо, що більшість осіб (69 %) отримують пенсійні виплати у розмірі до 3 000 грн на місяць. Середній розмір пенсійної виплати, за підрахунками Пенсійного фонду, склав 3 083 грн на місяць. Дана цифра збігається з логікою доходів Фонду, адже середня заробітна плата в Україні у січні 2020 року склала 10 727 грн, єдиний соціальний внесок складає 22 % з яких 97,2512 % йде до Пенсійного фонду. Тобто

один працюючий здатен перераховувати до Фонду не більше 2 295,07 грн. Різниця в надходженнях і видатках таким чином складає 34 %. Зафіксований дефіцит Пенсійного Фонду у 2019 році склав 9,2 %, проте це стосується виключно пенсій за віком. Усі інші витрати (на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та на виплату пенсій військовослужбовцям строкової служби, на виплату пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, і виплата різниці у пенсійно-музабезпеченні наукових працівників, на виплату різниці між розміром пенсії із солідарної системи та прожитковим мінімумом для непрацездатних осіб, на пенсійні виплати особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС та інші) покриваються за рахунок надходження коштів з бюджету України. Дані витрати можна віднести до прихованого дефіциту. Таким чином, реальний дефіцит можна звести до 27,43 % [3; 18].

Підсумовуючи дані щодо першого рівня пенсійної системи України, можемо стверджувати, що при поточній ситуації він не здатен забезпечити гідний рівень заміщення (співвідношення розміру пенсії до розміру заробітної плати, яку працівник отримував до виходу на пенсію).

Натомість, перший рівень пенсійної системи Польщі, в порівнянні з Україною, має кращі показники ефективності [9].

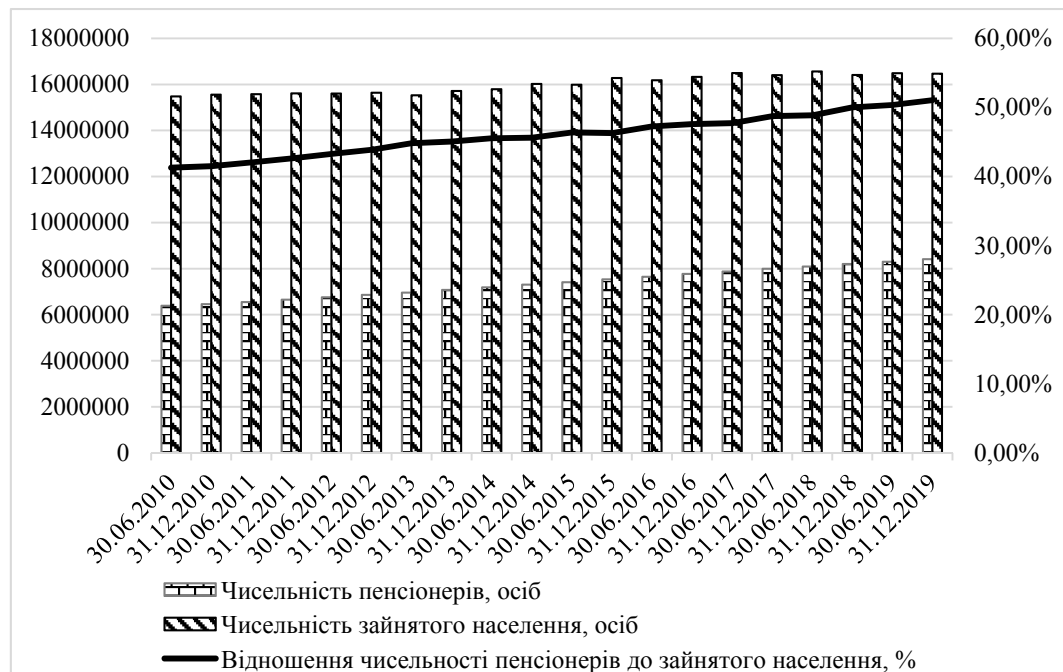

Рис. 4. Співставлення чисельності пенсіонерів до зайнятого населення в Польщі протягом 2010-2019 рр.

Джерело: складено автором на основі [13; 15].

З рис. 4 випливає тренд до збільшення відношення пенсіонерів до занятого населення в Польщі з 41,27 % у 2002 році до 51 % у 2019 році. Даний факт, безу-

мовно, збільшує навантаження на пенсійну систему першого рівня із року в рік, однак нагадаємо, що в Україні даний показник у два рази вищий.

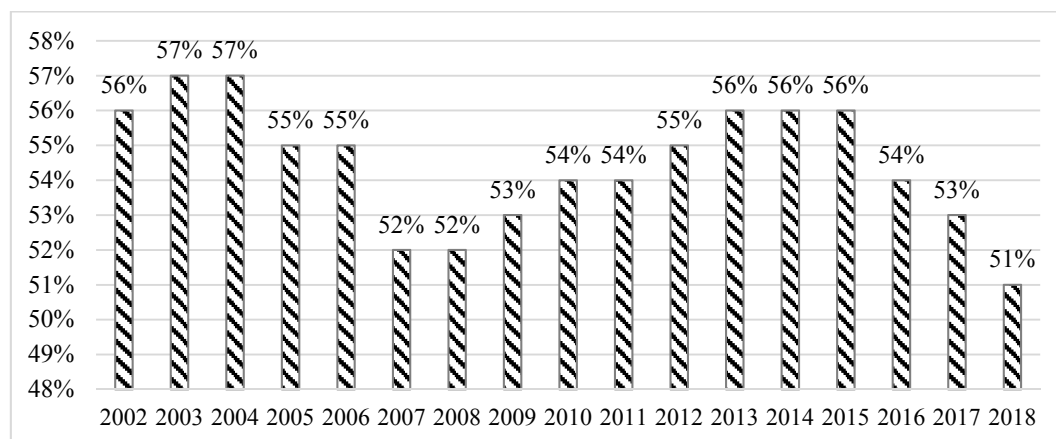

Рис. 5. Відношення середньої пенсійної виплати до середньомісячної заробітної плати в Польщі протягом 2002-2018 рр., %

Джерело: складено автором на основі [14].

Рис. 5 дозволяє говорити про заміщення пенсіями першого рівня понад 50 % середньої заробітної плати протягом 2002-2018 рр. Зазначимо, що коливання коефіцієнту заміщення відбувається в діапазоні 51-57 %, що пов'язано з економічними циклами підйому та спаду. У часи економічного зростання солідарна система не встигає за збільшенням середньої заробітної плати, відповідно відношення середньої пенсії до оплати праці зменшується. Нагадаємо, що в Україні на кінець 2019 року коефіцієнт заміщення склав 28,74 %, що корелює з вдвічі більшим відношенням осіб пенсійного віку до зайнятого населення в Україні.

Таблиця 1

**ЗАПЛАНОВАНІ ДОХОДИ ТА ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛЬЩІ, ТИС. ЗЛОТИХ**

Доходи	262 181 352
Внески	209 456 514
Субсидії з державного бюджету	33 522 023
Надходження з відкритих пенсійних фондів	17 571 670
Інші прибутки	1 631 136
Інші надходження	9
Видатки	261 395 518
Виплата пенсій	255 689 501
Поточні витрати	4 202 946
Інші витрати	1 503 071

Джерело: складено автором на основі [15].

У табл. 1 відображено заплановані доходи та видатки Державного фонду соціального забезпечення Польщі (аналог Пенсійного фонду України). Ключові висновки з табл. 1:

- субсидії з бюджету складають 12,82 % видатків, у порівнянні з показником 27 % в Україні в 2019 році;
- надходження з відкритих пенсійних фондів складуть 6,7 % доходів, що говорить про переваги від можливості Державного фонду інвестувати в інші рівні пенсійного забезпечення.

Можемо зробити висновок щодо переважання якості першого рівня пенсійної системи Польщі над українською за такими показниками, як коефіцієнт заміщення, рівень дефіциту бюджету, відношення кількості пенсіонерів до зайнятого населення.

Отже, нами було доведено вирішальний вплив на перший рівень системи пенсійного забезпечення з боку такого показника, як відношення осіб пенсійного віку до зайнятого населення. З метою екстраполяції даних результатів на майбутні періоди, скористаємось функцією «ПРЕДСКАЗ» у MS EXCEL. Дана функція дозволяє з деякою мірою точності передбачити майбутні значення на основі існуючих числових значень. Наприклад, деякий об'єкт характеризується властивістю, значення якого змінюється з плином часу. Такі зміни можуть бути зафіксовані емпіричним шляхом, у результаті чого буде складено таблицю відомих значень x і відповідних їм значень y , де x — одиниця виміру часу, а y — кількісна характеристика властивості. За допомогою функції «ПРЕДСКАЗ» можна припустити наступні значення y для нових значень x [10].

У нашому випадку ми дослідимо можливу зміну чисельності осіб пенсійного віку та зайнятого населення в Україні та Польщі у 2020-2028 роках і відношення між ними.

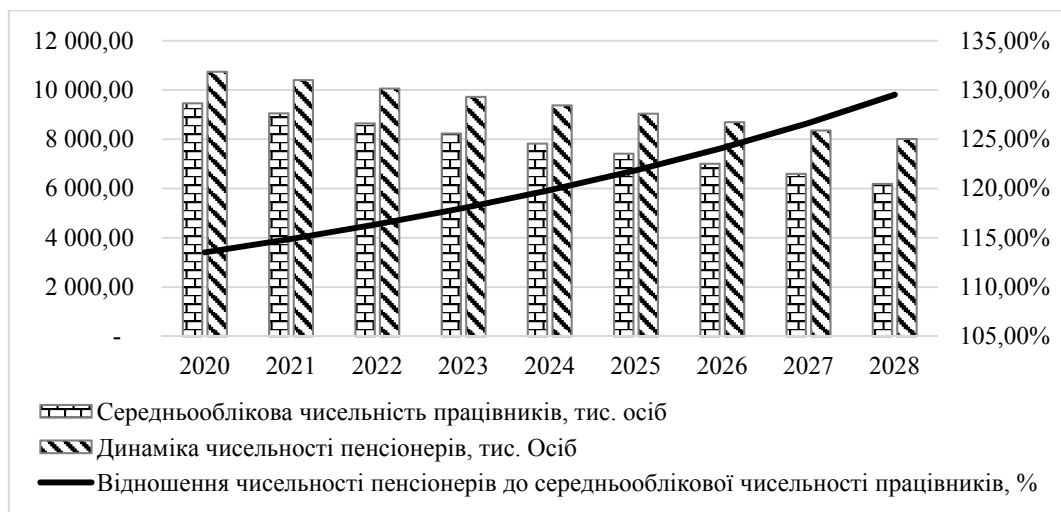

Рис. 6. Співставлення прогнозованої чисельності пенсіонерів до середньооблікової чисельності працівників в Україні протягом 2020-2028 рр.

Джерело: складено автором самостійно.

На рис. 6 продемонстровано підтвердження наших попередніх висновків щодо зростання переваги чисельності осіб пенсійного віку над працюючим населенням в Україні. Зростання на 17,25 п.п. за 9 років не є критичним, проте збереже відставання розміру пенсійних виплат від реальних змін в економіці. Тобто, навіть за умови зростання економіки, темпи інфляції будуть такими, що купівельна спроможність пенсійних виплат буде знижуватись на фоні зростаючої купівельної спроможності заробітних плат.

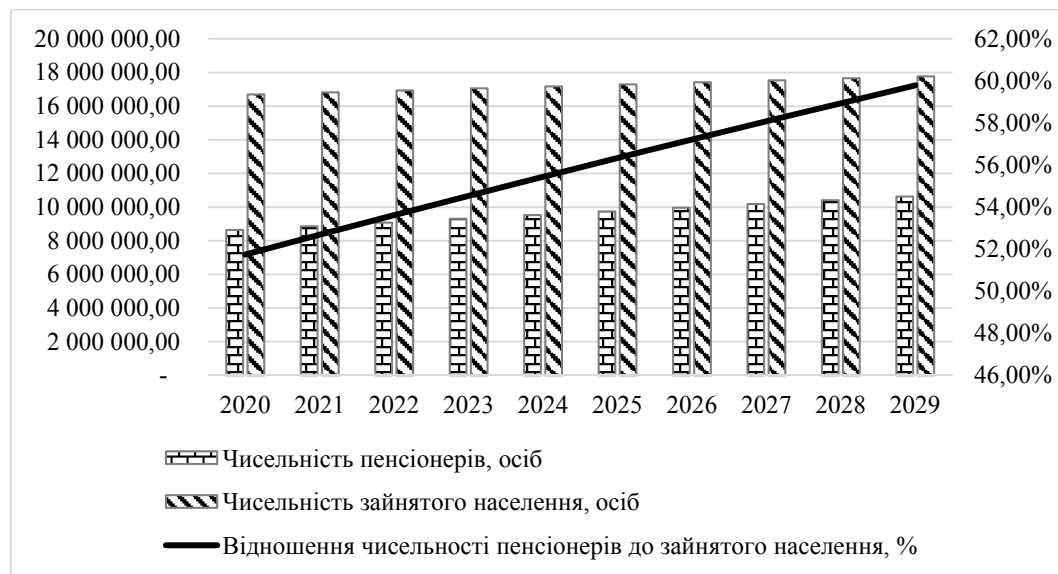

Рис. 7. Прогнозне співставлення чисельності пенсіонерів до зайнятого населення в Польщі протягом 2020-2029 рр.

Джерело: складено автором самостійно.

На рис. 7, у свою чергу, показано схожу динаміку зростання переваги осіб пенсійного віку над зайнятим населенням. Проте, значення даного показника з віковою долею ймовірності не вийде за 100 % у найближчі 10 років, а темп його зростання у 9 п.п. за 10 років є майже удвічі нижчим, ніж в Україні.

Висновки

У даній роботі нами було зроблено акцент саме на першому рівні пенсійного забезпечення, адже він є базовим для абсолютної більшості національних пенсійних систем. Його роль полягає в забезпеченні особам, що досягли пенсійного віку та отримали законодавчо визначений трудовий стаж, можливості задовольняти мінімальні життєві потреби за рахунок соціальних трансферт. Визначити ефективність першого рівня пенсійної системи можна легко, використовуючи коефіцієнт заміщення (відношення середніх пенсійних до середньої заробітної плати).

Відповідно до результатів дослідження, коефіцієнт заміщення в Україні вдвічі нижчий за аналогічний показник в Польщі. Причиною цього є вдвічі бі-

льше переважання кількості осіб пенсійного віку над зайнятим населенням, що створює надмірний тиск на «солідарну» пенсію.

Результати прогнозування відношення осіб пенсійного віку до працюючого населення зводяться до того, що в Україні «солідарна» пенсія буде продовжувати залишатись неефективною. Відповідно, необхідно робити соціальний акцент на розвитку добровільної системи пенсійного забезпечення та впровадженні другого (обов'язкового) рівня.

Як показує досвід Польщі, 2/3 населення даної країни отримує пенсійні виплати саме з другого та третього рівнів пенсійної системи. Тобто, єдиним дієвим механізмом розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні є повноцінний перехід усього населення до накопичувальної пенсійної системи, яке передбачає не простий перерозподіл ресурсів, а їх розміщення у фінансових активах з метою збереження вартості заощаджень у часі. Такий крок дозволить не лише здійснити прорив у пенсійному забезпеченні нашої країни, а й дозволить реальному сектору отримати відносно недороге фондування через механізми фондового ринку.

Література

1. Александрова Г.М., Кондакова Ю.Б. Сучасний стан пенсійної системи України. Молодий вчений. № 6. 2016. С. 4–8.
2. Вишневецька О. А. Пенсійна реформа: зарубіжний досвід для України / О. А. Вишневецька // Аспекти публічного управління. — 2016. — № 8. — С. 42-48. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplur_2016_8_7
3. Дарієнко А. О. Напрямки удосконалення пенсійного забезпечення в Україні / А. О. Дарієнко // Теоретичні та прикладні питання державотворення. — 2011. — Вип. 8. — С. 228-241. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2011_8_17.
4. Дахнова О. Є. Сучасний стан і перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні / О. Є. Дахнова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2014. — № 2. — С. 59-65. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2014_2_11
5. Жмурко І. В. Сутність пенсійної системи та її місце в системі соціального захисту населення / І. В. Жмурко // Бізнес Інформ. — 2014. — № 12. — С. 303-306. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_12_42
6. Заславська О. І. Актуальні питання пенсійної реформи в Україні / О. І. Заславська // Молодий вчений. — 2017. — № 8. — С. 445-448. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_8_99.
7. Машевська А. А. Особливості нарахування єдиного соціального внеску / А. А. Машевська // Причорноморські економічні студії. — 2019. — Вип. 39(2). — С. 103-107. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_39_%282_%29_22.
8. Минюк О. Ю. Пенсійна реформа в Україні: реалії та вимоги сьогодення / О. Ю. Минюк, Д. І. Минюк // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. — 2017. — № 1. — С. 103-109. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2017_1_17.
9. Накопичувальне пенсійне страхування: досвід Польщі. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/polandpension.pdf>. (дата звернення: 01.11.2020).
10. Офіційний сайт інформаційного ресурсу ExcelTable. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://exceltable.com/funkcii-excel/funkciya-predskaz-dlya-prognozirovaniya> (дата звернення: 08.11.2020).

11. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва. — Режим доступу: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm> (дата звернення: 08.12.2020).
12. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення: 27.10.2020).
13. Офіційний сайт статистичного ресурсу Statistics Poland. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://stat.gov.pl/> (дата звернення: 04.11.2020).
14. Офіційний сайт статистичного ресурсу Swaid. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://swaid.stat.gov.pl/EN/> (дата звернення: 01.11.2020).
15. Офіційний сайт Фонду соціального страхування Польщі. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.zus.pl/o-zus/o-nas/finanse/fundusz-ubezpieczenia-spolecznych> (дата звернення: 01.11.2020).
16. Пенсійна реформа: запитання та відповіді. Міністерство соціальної політики України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://goradm.cg.gov.ua/web_docs/26/2017/09/docs/Questions_last.pdf (дата звернення: 03.11.2020).
17. Серікова О. М. Накопичувальна пенсійна система як напрям корпоративної соціальної відповідальності підприємства / О. М. Серікова // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. — 2019. — Т. 30(69), № 2. — С. 210-214. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2019_30_%2869_%29_2_41
18. Слюсарчук О. П. Актуальні проблеми подальшого реформування системи пенсійного забезпечення в Україні / О. П. Слюсарчук, Т. О. Бутурлакін // Теорія та практика державного управління. — 2013. — Вип. 2. — С. 186-193. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_2_28.
19. Слюсарчук О. П. Фінансово-економічні механізми модернізації системи пенсійного забезпечення в Україні / О. П. Слюсарчук, Т. О. Бутурлакін. // Державне управління: теорія та практика. — 2013. — № 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_13.

References

1. Aleksandrova H.M., Kondakova Yu.B. Suchasnyi stan pensiinoi systemy Ukrainy. Molodyi vchenyi. № 6. 2016. S. 4–8. (Alexandrova G.M., Kondakova Yu.B. The current state of the pension system of Ukraine. A young scientist. № 6. 2016. S. 4–8)
2. Vyshnevskaya O. A. Pensiina reforma: zarubizhnyi dosvid dlia Ukrainy / O. A. Vyshnevskaya // Aspekty publichnoho upravlinnia. — 2016. — № 8. — S. 42-48. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_8_7. (Vyshnevskaya O.A. Pension reform: foreign experience for Ukraine / OA Vyshnevskaya // Aspects of public administration. — 2016. — № 8. — P. 42-48. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_8_7)
3. Dariienko A. O. Napriamky udoshkonalennia pensiinoho zabezpechennia v Ukraini / A. O. Dariienko // Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia. — 2011. — Vyp. 8. — S. 228-241. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2011_8_17. (Darienko A.A. Directions of improvement of pension provision in Ukraine / AA Darienko // Theoretical and applied issues of state formation. — 2011. — Vip. 8. — P. 228-241. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2011_8_17)
4. Dakhnova O. Ye. Suchasnyi stan i perspektivy rozvytku systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini / O. Ye. Dakhnova // Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo. — 2014. — № 2. — S. 59-65. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2014_2_11. (Dakhnova O.E. The current state and prospects of development of

the pension system in Ukraine / O.E. Dakhnova // Foreign trade: economics, finance, law. — 2014. — № 2. — P. 59-65. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2014_2_11)

5. Zhmurko I. V. Sutnist pensiinoi systemy ta yii mistse v systemi sotsialnoho zakhystu naselennia / I. V. Zhmurko // Biznes Inform. — 2014. — № 12. — S. 303-306. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_12_42. (Zhmurko I.V. The essence of the pension system and its place in the system of social protection of the population / I.V. Zhmurko // Business Inform. — 2014. — № 12. — P. 303-306. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_12_42)

6. Zaslavska O. I. Aktualni pytannia pensiinoi reformy v Ukraini / O. I. Zaslavska // Molodyi vchenyi. — 2017. — № 8. — S. 445-448. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_8_99. (Zaslavska O.I. Actual issues of pension reform in Ukraine / O.I. Zaslavska // Young scientist. — 2017. — № 8. — P. 445-448. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_8_99)

7. Mashevska A. A. Osoblyvosti narakhuvannia yedynoho sotsialnoho vnesku / A. A. Mashevska // Prychornomorski ekonomichni studii. — 2019. — Vyp. 39(2). — S. 103-107. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_39_%282_%29_22. (Mashevska A.A. Features of accrual of a single social contribution / A.A. Mashevska // Black Sea Economic Studies. — 2019. — Vip. 39 (2). — P. 103-107. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_39_%282_%29_22)

8. Myniuk O. Yu. Pensiina reforma v Ukraini: realii ta vymohy sohodennia / O. Yu. Myniuk, D. I. Myniuk // Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo. — 2017. — № 1. — S. 103-109. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2017_1_17. (Myniuk O. Yu. Pension reform in Ukraine: realities and requirements of the present / O. Yu. Myniuk, D.I. Myniuk // Legal Bulletin. Air and space law. — 2017. — № 1. — P. 103-109. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2017_1_17)

9. Nakopychuvalne pensiine strakhuvannia: dosvid Polshchi. Ofis z finansovoho ta ekonomichnoho analizu u Verkhovnii Radi Ukrainy. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/polandpension.pdf>. (Accumulative pension insurance: the experience of Poland. Office of Financial and Economic Analysis in the Verkhovna Rada of Ukraine. — [Electronic resource]. Retrieved from: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/polandpension.pdf>)

10. Ofitsiinyi sait informatsiinoho resursu ExcelTable. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://exceltable.com/funkcii-excel/funkciya-predskaz-dlya-prognozirovaniya>. (ExcelTable. Retrieved from: <https://exceltable.com/funkcii-excel/funkciya-predskaz-dlya-prognozirovaniya>)

11. Ofitsiinyi sait Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobitnytstva. — Rezhym dostupu: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm>. (OECD. Retrieved from: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm>)

12. Ofitsiinyi sait Pensiinoho fondu Ukrainy. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.pfu.gov.ua>. (PFU. Retrieved from: <https://www.pfu.gov.ua>)

13. Ofitsiinyi sait statystychnoho resursu Statistics Poland. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://stat.gov.pl>. (Statistics Poland. Retrieved from: <https://stat.gov.pl>)

14. Ofitsiinyi sait statystychnoho resursu Swaid. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://swaid.stat.gov.pl/EN/>. (Swaid. Retrieved from: <http://swaid.stat.gov.pl/EN/>)

15. Ofitsiinyi sait Fondu sotsialnoho strakhuvannia Polshchi. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.zus.pl/o-zus/o-nas/finanse/fundusz-ubezpieczen-spolecznych>. (Fundusz ubezpieczen spolecznych. Retrieved from: <https://www.zus.pl/o-zus/o-nas/finanse/fundusz-ubezpieczen-spolecznych>)

16. Pensiina reforma: zapytannia ta vidpovidi. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://goradm.cg.gov.ua/web_docs/26/2017/09/docs/Questions_last.pdf. (Pension reform: questions and answers. Ministry of

Social Policy of Ukraine. Retrieved from: http://goradm.cg.gov.ua/web_docs/26/2017/09/docs/Questions_last.pdf)

17. Serikova O. M. Nakopychuvalna pensiina systema yak napriam korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstva / O. M. Serikova // Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : Ekonomika i upravlinnia. — 2019. — T. 30(69), № 2. — S. 210-214. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2019_30_%2869_%29_2_41. (Serikova O.M. Accumulative pension system as a direction of corporate social responsibility of the enterprise / O.M. Serikova // Scientific notes of Tavriya National University named after VI Vernadsky. Series: Economics and Management. — 2019. — T. 30 (69), № 2. — S. 210-214. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2019_30_%2869_%29_2_41)

18. Sliusarchuk O. P. Aktualni problemy podalshoho reformuvannia systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini / O. P. Sliusarchuk, T. O. Buturlakina // Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia. — 2013. — Vyp. 2. — S. 186-193. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_2_28. (Slyusarchuk O.P. Actual problems of further reforming of the pension system in Ukraine / O.P. Sliusarchuk, T.O. Buturlakina // Theory and practice of public administration. — 2013. — Vip. 2. — P. 186-193. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_2_28)

19. Sliusarchuk O. P. Finansovo-ekonomichni mekhanizmy modernizatsii systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini / O. P. Sliusarchuk, T. O. Buturlakina. // Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka. — 2013. — № 1. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_13. (Slyusarchuk O.P. Financial-economic mechanisms of modernization of the pension system in Ukraine / O.P. Sliusarchuk, TO Buturlakina. // Public administration: theory and practice. — 2013. — № 1. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_13)

Стаття надійшла в редакцію 21.04.2021